

Examen VWO
2017

tijdvak 1
woensdag 17 mei
9.00 - 12.00 uur

Latijn

tevens oud programma Latijn

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 24 vragen en een vertaalopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 76 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord meestal geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (tekstelementen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld één tekstelement wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één tekstelement, dan wordt alleen het eerste tekstelement in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1

Regel 1 **Haec** t/m **gesta**

In het vervolg (t/m regel 4 **firmandae**) zijn drie voorbeelden te vinden van wat Livius met **Haec** bedoelt.

- 2p 1 Beschrijf deze drie voorbeelden in eigen woorden.

Regel 1-4 **Haec** t/m **firmandae**

In deze regels zet Livius zijn bewering kracht bij door het gebruik van het stilistisch middel litotes.

- 1p 2 Citeer de twee Latijnse woorden die samen de litotes vormen.

Regel 4-8 **Ab** t/m **habuit**

Niet in alle geledingen van de Romeinse samenleving werd Romulus in gelijke mate gewaardeerd.

- 2p 3 a. Citeer de drie Latijnse woorden uit de regels 4-8 (**Ab** t/m **habuit**) die drie geledingen van de Romeinse samenleving aanduiden in volgorde van toenemende waardering voor Romulus.
b. Uit welk gegeven in de regels 4-8 (**Ab** t/m **habuit**) blijkt dat Romulus beseftte dat hij misschien ook vijanden had? Beantwoord de vraag in het Nederlands.

Regel 9 **mortalibus editis operibus**

In sommige edities van deze tekst staat **immortalibus** in plaats van **mortalibus**.

- 2p 4 a. Leg uit waarom je de prestaties van Romulus als **immortalia** kunt karakteriseren.
b. Leg uit waarom je de prestaties van Romulus als **mortalia** kunt karakteriseren.

Regel 13 **pavore** en regel 16 **metu**

- 2p 5 a. Wat was de oorzaak van de angst in regel 13? Beantwoord de vraag in het Nederlands.
b. Wat was de oorzaak van de angst in regel 16? Beantwoord de vraag in het Nederlands.

Regel 17 **deo natum**

Dit gegeven is ook in de regels 1-8 (**Haec** t/m **habuit**) al ter sprake gekomen.

- 1p 6 Citeer het desbetreffende Latijnse tekstelement.

Regel 21 **perobscura fama**

- 2p 7 Beschrijf in eigen woorden welke twee omstandigheden Livius ertoe gebracht hebben om van **perobscura fama** te spreken. Baseer je antwoord op het voorafgaande (vanaf **Fuisse** regel 19).

Regel 21 **illam alteram**

- 1p 8 Beschrijf in eigen woorden wat **illam alteram** concreet inhoudt.

Regel 16-22 **Deinde** t/m **nobilitavit**

In deze regels staat een aantal persoonsvormen in het praesens.

- 1p 9 Citeer van deze persoonsvormen de persoonsvorm die níet als praesens historicum gebruikt is. Laat **sospitet** (regel 19) buiten beschouwing.

Regel 22-25 **Et** t/m **prodit**

- 2p 10 Citeer de twee Latijnse tekstelementen uit deze regels waarmee Livius zich voor de beschrijving van de gebeurtenissen beroept op anderen als bron van informatie.

Regel 31-33 **Mirum** t/m **sit**

In een vrije vertaling luiden deze regels:

“Het effect van het verhaal van Proculus was bijzonder opmerkelijk: leger en volk, in zak en as vanwege het verlies van hun koning, voelden zich zeer getroost toen zij verzekerd waren van zijn onsterfelijkheid.”

- 2p 11 a. Citeer het Latijnse tekstelement dat in bovenstaand citaat is weergegeven met ‘het verhaal van Proculus’.
b. Citeer het Latijnse tekstelement dat in bovenstaand citaat is weergegeven met ‘toen zij verzekerd waren’.

Keizer Augustus werd in zijn tijd beschouwd als een tweede Romulus.

- 2p 12 Beschrijf in eigen woorden twee overeenkomsten tussen Augustus en Romulus. Baseer je antwoord op Tekst 1 en op de achtergronden van de teksten die je voor dit examen hebt gelezen.

Tekst 2

Regel 2-3 **Primo** t/m **celavit**

In een Nederlandse vertaling luiden deze regels:

“Aanvankelijk bleef zij verborgen door de uitgestrektheid van de stad, die meer kan hebben en langer bestand is tegen dergelijke kwaadaardige aantastingen.”

In de vertaling is de grammaticale structuur van het Latijn niet geheel overgenomen.

- 1p 13 Leg dit uit met betrekking tot **magnitudo**. Ga in je antwoord in op zowel het Latijn als de vertaling.

Regel 8 **corruptelae**

- 2p 14 a. Beschrijf in eigen woorden wat volgens Livius de beweegreden was dat de stiefvader hierop uit was. Baseer je antwoord op het voorafgaande.
b. Beschrijf in eigen woorden welke verklaring Livius geeft voor de medewerking van de moeder aan dit plan. Baseer je antwoord op het voorafgaande.

Regel 9-12 **Mater** t/m **deducturam**

Het volgende citaat is afkomstig uit de roman *De verborgen geschiedenis* van Donna Tartt:

“Voordat het goddelijke de overhand kan krijgen, moet het sterfelijke zelf – onze stoffelijkheid, het deel dat in ontbinding overgaat – zo schoon mogelijk worden gemaakt.”

- 2p 15 Citeer de twee Latijnse tekstelementen uit de regels 9-12 (**Mater** t/m **deducturam**) die inhoudelijk vergelijkbaar zijn met ‘zo schoon mogelijk worden gemaakt’.

Regel 15-16 **minime** t/m **damnosa**

- 2p 16 a. Beschrijf in eigen woorden het argument dat Livius geeft voor de bewering **minime adulescentis rei damnosa**. Baseer je antwoord op het vervolg (t/m **heredem** regel 20).
b. Beschrijf in eigen woorden het argument dat Livius geeft voor de bewering **minime adulescentis famae damnosa**. Baseer je antwoord op het vervolg (t/m **heredem** regel 20).

Regel 25-26 **et in caput** t/m **suasissent**

- 1p 17 Citeer het Latijnse woord uit het vervolg (t/m **properat** regel 30) waarmee Aebutius de woorden **et in caput** t/m **suasissent** typeert.

Regel 24-28 **Id** t/m **imperasse**

In deze regels lopen de emoties hoog op.

- 2p 18 a. Citeer het Latijnse woord uit deze regels dat de emotie van Hispala uitdrukt.
b. Citeer het Latijnse woord uit deze regels dat de emotie van Aebutius uitdrukt.

Regel 30 **hoc facto**

- 1p 19 Beschrijf in eigen woorden wat concreet bedoeld wordt met **hoc facto**.

Regel 30-33 **Eo** t/m **accessisse**

- 2p 20 a. Citeer het Latijnse woord uit deze regels dat de reden bevat waarom Hispala terughoudend is om haar ervaring te vertellen.
b. Citeer het Latijnse zelfstandig naamwoord uit deze regels dat duidelijk maakt wat Hispala er toch toe beweegt om openhartig te zijn.

Regel 30-33 **Eo** t/m **accessisse**

- 1p 21 Beschrijf in eigen woorden met welk argument Hispala zich verdedigt voor haar aanwezigheid bij de Bacchusdienst.

Regel 45 **nec initiari sibi in animo esse**

Met deze woorden maakt Aebutius zijn belofte aan Hispala waar.

- 1p 22 Citeer uit het voorafgaande (regel 39-42 **Orare** t/m **temperaturum**) het Latijnse tekstelement waarin de inhoud van Aebutius' belofte aan Hispala is verwoord.

Dit verhaal over Aebutius en Hispala zou je een romance kunnen noemen. Een kenmerk van een romance is de gesimplificeerde karaktertekening van de hoofdpersonen.

- 2p 23 Leg uit dat in Tekst 2 sprake is van een 'gesimplificeerde karaktertekening' ten aanzien van:
- 1 Hispala
 - 2 Aebutius
 - 3 Sempronius.

Algemeen

Het volgende citaat is afkomstig uit een boek over schrijvers uit de Oudheid:

“Livius was een historicus, maar daaronder verstond men in de Oudheid iets anders dan tegenwoordig. Hoofddoel van de geschiedschrijver was niet het achterhalen van de historische waarheid of het met omvangrijk feitenmateriaal onderbouwen van een wetenschappelijke hypothese omtrent gebeurtenissen uit het verleden, maar ...”

- 1p 24 Maak bovenstaande zin af. Baseer je antwoord op de achtergronden van de teksten die je voor dit examen gelezen hebt.

Tekst 3

- 38p Bestudeer de inleiding en de aantekeningen bij Tekst 3. Vertaal de regels 1 t/m 11 in het Nederlands.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.